

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

17. svibnja 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Ispitivanje je li ugovor obuhvaćen područjem primjene te direktive koje provodi nacionalni sud po službenoj dužnosti – Članak 2. točka (c) – Pojam ‚prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)‘ – Ustanova visokog obrazovanja koja se uglavnom financira iz javnih sredstava – Ugovor o planu beskamatne otplate u ratama upisnine i dijela troškova studijskog putovanja”

U predmetu C-147/16,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio vredegerecht te Antwerpen (Mirovni sud u Antwerpenu, Belgija), odlukom od 10. ožujka 2016., koju je Sud zaprimio 14. ožujka 2016., u postupku

Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen VZW

protiv

Susan Romy Jozef Kuijpers,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: J. L. da Cruz Vilaça, predsjednik vijeća, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger (izvjestiteljica) i F. Biltgen, suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: M. Ferreira, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 9. ožujka 2017.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za belgijsku vladu, J. Van Holm, M. Jacobs, L. Van den Broeck i J.-C. Halleux, u svojstvu agenata, uz asistenciju P. Cambieja i B. Zammitta, stručnjaka,
- za austrijsku vladu, G. Eberhard, u svojstvu agenta,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, M. van Beek i D. Roussanov, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 30. studenoga 2017.,

* Jezik postupka: nizozemski

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen VZW, slobodne obrazovne ustanove sa sjedištem u Antwerpenu (Belgija) (u daljnjem tekstu: KdG), i Susane Romy Jozef Kuijpers u vezi s njezinim povratom upisnine i troškova povezanih sa studijskim putovanjem, uvećanih za kamate, kao i plaćanjem naknade štete.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U desetoj uvodnoj izjavi Direktive 93/13 propisuje se:
„budući da je djelotvorniju zaštitu potrošača moguće postići usvajanjem ujednačenih zakonskih propisa u području nepoštenih ugovornih odredaba; budući da bi se ti propisi trebali primjenjivati na sve ugovore koji se zaključuju između prodavača ili pružatelja i potrošača; budući da zbog toga iz područja primjene ove Direktive treba, između ostalog, isključiti ugovore koji se odnose na zapošljavanje, ugovore koji se odnose na nasljedna prava, ugovore koji se odnose na prava iz obiteljskog zakona i ugovore koji se odnose na osnivanje i ustrojavanje trgovačkih društava ili na ugovore o partnerstvu”.
- 4 Četrnaesta uvodna izjava te direktive glasi kako slijedi:
„budući da se države članice ipak moraju osigurati da se isključi mogućnost pojave nepoštenih ugovornih odredaba, posebno zato što se ova Direktiva primjenjuje također i na obrte, poduzeća i profesije [javne naravi]”.
- 5 U skladu s člankom 1. stavkom 1. navedene direktive:
„Svrha ove Direktive je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.”
- 6 U članku 2. Direktive 93/13 navodi se:
„Za potrebe ove Direktive izraz:
[...]
(b) ‚potrošač‘ znači svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije;
(c) ‚prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)‘ znači svaka fizička ili pravna osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije, bez obzira na to je li u javnom ili privatnom vlasništvu.”

7 U članku 3. te direktive propisuje se:

„1. Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

2. Uvijek se smatra da se o nekoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo ako je ona sastavljena unaprijed pa potrošač nije mogao utjecati na njezin sadržaj, posebno u kontekstu unaprijed formuliranog standardnog ugovora.

Činjenica da se o određenim aspektima neke odredbe ili o nekoj određenoj odredbi pregovaralo ne isključuje primjenu ovog članka na ostatak ugovora ako opća ocjena ugovora ukazuje na to da se ipak radi o unaprijed formuliranom standardnom ugovoru.

Kad god prodavatelj robe ili pružatelj usluga izjavi da se o nekoj standardnoj odredbi pojedinačno pregovaralo, teret dokaza je na njemu.

3. Prilog sadrž[ava] indikativan i netaksativni popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima.”

8 U članku 6. stavku 1. navedene direktive određuje se:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

Belgijsko pravo

9 Direktiva 93/13 prenesena je u belgijsko pravo člancima 73. do 78. Weta betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming (Zakon o tržišnim praksama i zaštiti potrošača) od 6. travnja 2010. (*Belgisch Staatsblad* od 12. travnja 2010., str. 20803.). Ti su članci zatim stavljeni izvan snage, a njihov je sadržaj preuzet u člancima VI.83 do VI.87 Wetboek van economisch recht (Trgovački zakonik).

10 Člankom VI.83 Trgovačkog zakonika propisano je da se njegove odredbe o nepoštenim odredbama primjenjuju samo na ugovore sklopljene između poduzetnika i potrošača.

11 Člankom I.1 stavkom 1. tog zakonika „poduzetnik” je definiran kao „svaka fizička ili pravna osoba koja dugoročno ostvaruje gospodarski cilj, uključujući svako udruživanje takvih osoba”.

12 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev proizlazi da je Zakonom o tržišnim praksama i zaštiti potrošača u Trgovački zakonik uveden pojam „poduzetnik” umjesto pojma „prodavatelj”.

13 Članak 806. Gerechdelijk Wetboek (Zakonik o sudovima) glasi kako slijedi:

„U presudi zbog izostanka sud će prihvatiti tužbene zahtjeve odnosno razloge obrane prisutne stranke, osim u mjeri u kojoj bi sudski postupak ili zahtjevi ili razlozi mogli biti suprotni javnom poretku”.

Glavni postupak i prethodna pitanja

14 Dana 3. veljače 2014. S. Kuijpers, u to vrijeme studentica na KdG-u, bila je dužna toj ustanovi platiti ukupan iznos od 1546 eura s osnove, u jednom dijelu, upisnine za akademske godine 2012./2013. i 2013./2014. te, u drugom dijelu, troškova povezanih sa studijskim putovanjem.

- 15 Budući da S. Kuijpers svoj dug nije mogla platiti u jednom obroku, ona i KdG studievoorzieningsdienst (u daljnjem tekstu: odjel KdG Stuvo) sklopili su pisani ugovor o plaćanju prema planu beskamratne otplate u ratama. U skladu s tim ugovorom, odjel KdG Stuvo trebao je S. Kuijpers predujmiti iznos koji joj je bio potreban za plaćanje njezina duga KdG-u, a ona je odjelu KdG Stuvo bila obvezna mjesečno plaćati iznos od 200 eura tijekom sedam mjeseci počevši od 25. veljače 2014. Također je bilo predviđeno da se preostali dug, odnosno iznos od 146 eura, plati 25. rujna 2014.
- 16 Usto, u ugovoru je bila sadržana odredba primjenjiva u slučaju neplaćanja, koja je glasila kako slijedi:
„Ako iznos zajma ne bude pravodobno otplaćen (u cijelosti ili djelomično), kamata od 10 % godišnje plaća se automatski i bez opomene te se obračunava na nepodmireni dug od sljedećeg dana nakon dana dospijeca u slučaju da dug ne bude namiren. U tom se slučaju također plaća naknada za pokrivanje troškova naplate duga, koja se ovim ugovorom određuje u iznosu od 10 % nepodmirenog duga, a najmanje 100 eura.”
- 17 Unatoč primitku opomene odjela KdG Stuvo, S. Kuijpers nije ispunila svoju obvezu plaćanja.
- 18 Dana 27. studenoga 2015. KdG je podnio tužbu protiv S. Kuijpers pred Vrederegerechtom te Antwerpen (Mirovni sud u Antwerpenu, Belgija) kako bi joj se naložilo da mu plati iznos dugovane glavnice od 1546 eura, pripadajuće zatezne kamate po stopi od 10 % računajući od 25. veljače 2014., odnosno 269,81 euro, i naknadu za pokrivanje troškova naplate duga u iznosu od 154,60 eura. S. Kuijpers nije pristupila glavnoj raspravi i nije bila zastupana pred tim sudom.
- 19 Djelomičnom presudom od 4. veljače 2016. sud koji je uputio zahtjev prihvatio je KdG-ov zahtjev u pogledu iznosa dugovane glavnice. U pogledu kamata i naknade za pokrivanje troškova naplate duga sud koji je uputio zahtjev naložio je preotvaranje glavne rasprave te je pozvao KdG da podnese očitovanja o mogućem pokretanju prethodnog postupka pred Sudom.
- 20 Sud koji je uputio zahtjev navodi da je on na temelju članka 806. Zakonika o sudovima dužan prihvatiti KdG-ov zahtjev s obzirom na to da S. Kuijpers nije pristupila glavnoj raspravi, osim u slučaju kada bi postupak ili taj zahtjev bili suprotni javnom poretku.
- 21 U tom se pogledu sud koji je uputio zahtjev kao prvo pita može li on u okviru postupka donošenja presude zbog izostanka ispitati po službenoj dužnosti ulazi li ugovor na kojem se temelji KdG-ov zahtjev u područje primjene nacionalnog propisa kojim se provodi Direktiva 93/13. Naime, nije sigurno je li u Belgiji propis o nepoštenim odredbama dio javnog poretka. Stoga taj sud dvoji o usklađenosti nacionalnih postupovnih pravila s tom direktivom, s obzirom na to da im je protivno takvo ispitivanje.
- 22 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev pita se ulazi li ugovor sklopljen između KdG-a i S. Kuijpers u područje primjene nacionalnog propisa o nepoštenim odredbama. U vezi s time sud koji je uputio zahtjev dvoji o usklađenosti tog propisa s Direktivom 93/13 jer se tim zakonom područje primjene navedene direktive ne utvrđuje s obzirom na ugovore sklopljene između potrošača i „prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge)”, nego s obzirom na ugovore sklopljene između potrošača i „poduzetnika”. U svakom slučaju, navedeni sud se pita treba li obrazovnu ustanovu poput KdG-a, čije je financiranje uglavnom osigurano javnim sredstvima, smatrati „poduzetnikom” i/ili „prodavateljem (robe) ili pružateljem (usluge)” kada studentu odobri plan beskamratne otplate u ratama, poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku.

- 23 U tim okolnostima vredegerrecht te Antwerpen (Mirovni sud u Antwerpenu) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Kada se pred sudom pokreće postupak radi izvršenja ugovora protiv potrošača i kada je taj sud na temelju nacionalnih postupovnih pravila ovlašten ispitati po službenoj dužnosti samo je li tužbeni zahtjev protivan pravilima javnog poretka, može li nacionalni sud isto tako po službenoj dužnosti ispitati i utvrditi, čak i u slučaju izostanka, je li predmetni ugovor obuhvaćen područjem primjene Direktive [93/13], kako je prenesena u belgijsko pravo?
 2. Može li se slobodna obrazovna ustanova koja potrošaču pruža subvencionirane usluge obrazovanja u okviru ugovora o pružanju tih usluga uz naplatu upisnine, uvećane eventualno za iznose namijenjene naknadi troškova te obrazovne ustanove, smatrati poduzetnikom u smislu prava Unije?
 3. Je li ugovor o pružanju subvencioniranih usluga obrazovanja sklopljen između potrošača i slobodne subvencionirane obrazovne ustanove obuhvaćen područjem primjene Direktive [93/13] te treba li se u okviru ugovora o pružanju tih usluga obrazovanja slobodna obrazovna ustanova koja potrošačima pruža subvencionirane obrazovne usluge smatrati pružateljem usluga u smislu te direktive?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 24 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Direktivu 93/13 tumačiti na način da nacionalni sud, koji donosi odluku zbog izostanka i koji je u skladu s nacionalnim postupovnim pravilima ovlašten ispitati po službenoj dužnosti neusklađenost između odredbe na kojoj se temelji zahtjev i nacionalnih pravila javnog poretka, može, pa čak i mora, ispitati po službenoj dužnosti ulazi li ugovor koji sadržava tu odredbu u područje primjene te direktive.
- 25 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev proizlazi da je to pitanje povezano s člankom 806. Zakonika o sudovima u belgijskom pravu kojim se nacionalnom sudu koji donosi odluku zbog izostanka nalaže prihvaćanje tužbenih zahtjeva odnosno razloga obrane prisutne stranke, osim ako su sudski postupak odnosno ti zahtjevi ili razlozi suprotni javnom poretku. Dakle, nacionalni sud koji donosi odluku zbog izostanka može po službenoj dužnosti ispitati samo razloge koji se odnose na javni poredak. Međutim, budući da nije sigurno je li belgijski propis o nepoštenim odredbama dio javnog poretka, taj sud dvoji o tome može li po službenoj dužnosti ispitati, među ostalim, ulazi li ugovor poput onoga o kojemu je riječ u glavnom postupku u područje primjene Direktive 93/13.
- 26 Kako bi se odgovorilo na postavljeno pitanje, valja podsjetiti da se prema ustaljenoj sudskoj praksi zaštitni sustav koji se provodi Direktivom 93/13 temelji na stajalištu da se potrošač nalazi u podređenom položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga u pogledu kako pregovaračke moći tako i razine informiranosti, što je situacija koja dovodi do toga da potrošač pristaje na uvjete koje je prethodno sastavio prodavatelj robe ili pružatelj usluge, pri čemu taj potrošač ne može utjecati na njihov sadržaj (presude od 9. studenoga 2010., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, t. 46. i navedena sudska praksa; od 21. veljače 2013., Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 19. i navedena sudska praksa i od 7. prosinca 2017., Banco Santander, C-598/15, EU:C:2017:945, t. 36. i navedena sudska praksa).
- 27 Sud je također presudio da se, s obzirom na takav podređeni položaj, člankom 6. stavkom 1. te direktive propisuje da nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošače. Kao što to proizlazi iz sudske prakse, radi se o odredbi s obvezujućim učinkom kojoj je cilj formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza suugovaratelja zamijeniti stvarnom ravnotežom koja će između njih

ponovno uspostaviti ravnopravnost (presude od 9. studenoga 2010., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, t. 47. i navedena sudska praksa; od 21. veljače 2013., Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 20. i navedena sudska praksa i od 26. siječnja 2017., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, t. 41. i navedena sudska praksa).

- 28 Radi osiguranja zaštite propisane navedenom direktivom, Sud je naglasio da se neravnopravnost između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga može ispraviti samo pozitivnom intervencijom neovisnom o samim ugovornim strankama (presude od 9. studenoga 2010., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, t. 48. i navedena sudska praksa; od 21. veljače 2013., Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 21. i navedena sudska praksa i od 14. travnja 2016., Sales Sinués i Drame Ba, C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, t. 23. i navedena sudska praksa).
- 29 Sud je s obzirom na ta razmatranja presudio da je nacionalni sud u okviru svojih dužnosti na temelju odredaba Direktive 93/13 dužan ispitati po službenoj dužnosti nepoštenost ugovorne odredbe i na taj način nadomjestiti postojeću neravnotežu između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga (vidjeti u tom smislu presude od 26. listopada 2006., Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, t. 38. i od 21. veljače 2013., Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 22. i 24. i navedenu sudsku praksu).
- 30 Međutim, ta obveza nacionalnog suda podrazumijeva i obvezu ispitivanja ulazi li ugovor koji sadržava odredbu na kojoj se temelji zahtjev u područje primjene te direktive (vidjeti u tom smislu presudu od 9. studenoga 2010., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, t. 49. i analogijom presudu od 4. lipnja 2015., Faber, C-497/13, EU:C:2015:357, t. 46.). Naime, ispitivanje po službenoj dužnosti nepoštenosti odredaba predmetnog ugovora nužno podrazumijeva prethodno sudsko ispitivanje ulazi li taj ugovor u područje primjene navedene direktive.
- 31 Te se obveze nacionalnog suda moraju smatrati nužnima za osiguranje djelotvorne zaštite potrošača, kako je zajamčena Direktivom 93/13, osobito imajući u vidu nezanemarivu opasnost da potrošač ne poznaje svoja prava odnosno da se susreće s poteškoćama u njihovu ostvarivanju (vidjeti u tom smislu presudu od 26. listopada 2006., Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, t. 28. i navedenu sudsku praksu i rješenje od 16. studenoga 2010., Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, t. 42.).
- 32 Dakle, zaštita koja se Direktivom 93/13 pruža potrošačima obuhvaća slučajeve u kojima potrošač, koji je s prodavateljem robe ili pružateljem usluga sklopio ugovor koji sadržava nepoštenu odredbu, propusti navesti, s jedne strane, činjenicu da taj ugovor ulazi u područje primjene te direktive i, s druge strane, nepoštenost predmetne odredbe, bilo da ne poznaje svoja prava bilo da je odvrćen od njihova ostvarivanja zbog povezanih troškova sudskog postupka (vidjeti u tom smislu presudu od 26. listopada 2006., Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, t. 29. i navedenu sudsku praksu i rješenje od 16. studenoga 2010., Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, t. 43.).
- 33 Kad je riječ o provedbi navedenih obveza nacionalnog suda koji donosi odluku zbog izostanka, valja podsjetiti da s obzirom na to da u tom području ne postoji pravni propis Unije, postupovno uređenje osiguranja zaštite prava pojedinca na osnovi prava Unije ulazi u nacionalni pravni poredak država članica na temelju njihove postupovne autonomije. Međutim, to uređenje ne smije biti nepovoljnije od uređenja sličnih situacija podvrgnutih nacionalnom pravu (načelo ekvivalentnosti) niti oblikovano na način da učini praktično nemogućim ili pretjerano otežanim ostvarivanje prava dodijeljenih potrošačima pravnim poretom Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti analogijom presudu od 30. svibnja 2013., Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 42. i navedenu sudsku praksu).
- 34 Što se tiče načela ekvivalentnosti na koje implicitno upućuje prvo prethodno pitanje i o kojem je u ovom slučaju jedino riječ, valja naglasiti da je članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 odredba s obvezujućim učinkom, kao što se na to podsjeća u točki 27. ove presude (presuda od 30. svibnja 2013., Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 43. i navedena sudska praksa).

- 35 Osim toga, Sud je smatrao da se, s obzirom na narav i važnost javnog interesa na kojem se zasniva zaštita koja se potrošačima osigurava tom direktivom, njezin članak 6. treba smatrati pravnim pravilom ekvivalentnim nacionalnim pravilima koja unutar nacionalnog pravnog poretka imaju status pravnih pravila javnog poretka. Valja smatrati da ta kvalifikacija obuhvaća sve odredbe direktive koje su neophodne za ostvarenje cilja zadanog navedenim člankom 6. (presuda od 30. svibnja 2013., *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 44. i navedena sudska praksa).
- 36 Iz toga proizlazi da kada je prema nacionalnim postupovnim pravilima nacionalni sud nadležan ispitati po službenoj dužnosti neusklađenost zahtjeva s nacionalnim pravilima javnog poretka, što je prema navodima iz zahtjeva za prethodnu odluku u belgijskom pravosudnom sustavu slučaj kada sud donosi odluku zbog izostanka, on također mora izvršiti tu nadležnost radi ispitivanja po službenoj dužnosti ulaze li, s obzirom na kriterije iz Direktive 93/13, sporna odredba na kojoj se temelji taj zahtjev i ugovor u kojem je ona sadržana u područje primjene te direktive i, ovisno o slučaju, nepoštenosti te odredbe (vidjeti analogijom presudu od 30. svibnja 2013., *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 45.).
- 37 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo postavljeno pitanje valja odgovoriti da Direktivu 93/13 treba tumačiti na način da nacionalni sud, koji donosi odluku zbog izostanka i koji je u skladu s nacionalnim postupovnim pravilima ovlašten ispitati po službenoj dužnosti neusklađenost između odredbe na kojoj se temelji zahtjev i nacionalnih pravila javnog poretka, mora ispitati po službenoj dužnosti ulazi li ugovor koji sadržava tu odredbu u područje primjene te direktive i, ovisno o slučaju, moguću nepoštenost navedene odredbe.

Drugo i treće pitanje

- 38 Svojim drugim i trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita, s jedne strane, treba li se slobodna obrazovna ustanova, poput KdG-a, koja potrošaču pruža subvencionirane usluge obrazovanja za koje naplaćuje samo upisninu eventualno uvećanu za iznose namijenjene naknadi troškova te obrazovne ustanove, smatrati poduzetnikom u smislu prava Unije. S druge strane, taj sud pita je li ugovor o pružanju tih usluga obrazovanja, koji je sklopljen između potrošača i takve ustanove, obuhvaćen Direktivom 93/13 te treba li se u okviru tog ugovora ta ustanova smatrati „prodavateljem (robe) ili pružateljem (usluge)” u smislu te direktive.
- 39 Uvodno valja podsjetiti da se Direktiva 93/13, u skladu sa svojim člankom 1., ne primjenjuje na ugovore sklopljene između „poduzetnika” i potrošača, nego na ugovore sklopljene između „prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge)” i potrošača, pa u okviru glavnog postupka ne treba utvrđivati treba li se obrazovna ustanova poput KdG-a smatrati „poduzetnikom” u smislu prava Unije.
- 40 Osim toga, iz spisa kojim raspolaže Sud proizlazi da je belgijski zakonodavac u članku VI.83 Trgovačkog zakonika uporabio pojam „poduzetnik” kako bi se u nacionalni pravni poredak prenio pojam „prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)” iz članka 2. točke (c) Direktive 93/13.
- 41 U tom pogledu valja podsjetiti da su, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi Suda, nacionalni sudovi prilikom primjene nacionalnog prava dužni, koliko je to moguće, tumačiti ga u skladu s tekstom i ciljem Direktive 93/13 kako bi se postigao njome zadani rezultat i postupilo u skladu s trećim stavkom članka 288. UFEU-a. Ta obveza usklađenog tumačenja nacionalnog prava svojstvena je sustavu UFEU-a jer omogućuje nacionalnim sudovima da u okviru svojih nadležnosti osiguraju potpunu učinkovitost prava Unije prilikom rješavanja sporova koji se pred njima vode (vidjeti, analogijom, presudu od 21. travnja 2016., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, t. 79. i navedenu sudska praksu).

- 42 Iz toga proizlazi da nacionalni sud mora u okviru glavnog postupka pojam „poduzetnik”, kako se koristi u belgijskom pravu, tumačiti usklađeno s pojmom „prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)” u smislu Direktive 93/13 i, osobito, definicijom u njezinu članku 2. točki (c).
- 43 Usto, iz spisa kojim raspolaže Sud također proizlazi da je u ugovoru o kojem je riječ u glavnom postupku, koji su potpisali KdG i S. Kuijpers, predviđen plan beskamratne otplate u ratama iznosa koji je ona dugovala za upisninu i troškove povezane sa studijskim putovanjem.
- 44 U tom smislu drugo i treće pitanje, koja valja razmotriti zajedno, treba shvatiti na način da sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li se slobodna obrazovna ustanova, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, koja je s jednom od svojih studentica ugovorila pomoć u plaćanju iznosa koji je ona dugovala za upisninu i troškove povezane sa studijskim putovanjem, smatrati u okviru tog ugovora „prodavateljem (robe) ili pružateljem (usluge)” u smislu članka 2. točke (c) Direktive 93/13, pa da je stoga navedeni ugovor obuhvaćen područjem primjene te direktive.
- 45 U tom pogledu valja podsjetiti da se Direktiva 93/13, kao što to proizlazi iz njezina članka 1. stavka 1. i članka 3. stavka 1., primjenjuje na odredbe „ugovora koji se sklapaju između prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge) i potrošača” o kojima se „nisu vodili pojedinačni pregovori”.
- 46 Kao što se to navodi u desetoj uvodnoj izjavi Direktive 93/13, ujednačeni zakonski propisi u području nepoštenih ugovornih odredaba moraju se primjenjivati na „sve ugovore” koji se zaključuju između „prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge)” i „potrošača”, kako su definirani člankom 2. točkama (b) i (c) te direktive.
- 47 U skladu s člankom 2. točkom (c) Direktive 93/13, pojam „prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)” označava svaku fizičku ili pravnu osobu koja u ugovorima obuhvaćenima navedenom direktivom nastupa u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije, bez obzira na to je li u javnom ili privatnom vlasništvu.
- 48 Iz samog teksta te odredbe proizlazi da je zakonodavac Unije namjeravao široko tumačiti pojam „prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)” (vidjeti u tom smislu presudu od 30. svibnja 2013., *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 28. i navedenu sudsku praksu).
- 49 Naime, kao prvo, uporaba izraza „svaka” u navedenoj odredbi upućuje na to da se svaka fizička ili pravna osoba mora smatrati „prodavateljem (robe) ili pružateljem (usluge)” u smislu Direktive 93/13 ako nastupa u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije.
- 50 Kao drugo, ta se odredba odnosi na svaki obrt, poduzeće i profesiju, „bez obzira na to je li u javnom ili privatnom vlasništvu”. Stoga, kao što se to navodi u četrnaestoj uvodnoj izjavi, Direktiva 93/13 primjenjuje se i na obrte, poduzeća i profesije javne naravi (vidjeti u tom smislu presudu od 15. siječnja 2015., *Šiba*, C-537/13, EU:C:2015:14, t. 25).
- 51 Iz toga slijedi da se člankom 2. točkom (c) Direktive 93/13 iz njezina područja primjene ne isključuju ni tijela koja obavljaju djelatnost od općeg interesa ni ona koja imaju status javnopravnih tijela (vidjeti analogijom presudu od 3. listopada 2013., *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*, C-59/12, EU:C:2013:634, t. 32.). Usto, kao što je to navela nezavisna odvjetnica u točki 57. svojeg mišljenja, s obzirom na to da se javne usluge i djelatnosti od općeg interesa često obavljaju na neprofitnoj osnovi, činjenica da je organizacija profitne ili neprofitne naravi nebitna je za definiciju „prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge)” u smislu te odredbe.

- 52 Osim toga, iz teksta članka 2. točke (c) Direktive 93/13 proizlazi da je za kvalifikaciju dotične osobe kao „prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge)” nužno da ona nastupa „u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije”. U članku 2. točki (b) te direktive propisuje se da pojam „potrošač” označava svaku fizičku osobu koja u ugovorima obuhvaćenima navedenom direktivom nastupa „za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije”.
- 53 Slijedom toga, Direktiva 93/13 određuje ugovore na koje se primjenjuje upućivanjem na svojstvo ugovornih stranaka, odnosno ovisno o tome nastupaju li one ili ne u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije (presude od 30. svibnja 2013., *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 30. i od 3. rujna 2015., *Costea*, C-110/14, EU:C:2015:538, t. 17. i navedena sudska praksa).
- 54 Taj kriterij odgovara ideji, na koju se već podsjetilo u točki 26. ove presude, na kojoj počiva zaštitni sustav koji se provodi tom direktivom, a to je stajalište da se potrošač nalazi u podređenom položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga u pogledu kako pregovaračke moći tako i razine informiranosti, što je situacija koja dovodi do toga da potrošač pristaje na uvjete koje je prethodno sastavio prodavatelj robe ili pružatelj usluge, pri čemu taj potrošač ne može utjecati na njihov sadržaj (presude od 30. svibnja 2013., *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 31. i od 3. rujna 2015., *Costea*, C-110/14, EU:C:2015:538, t. 18. i navedena sudska praksa).
- 55 Iz toga proizlazi da je pojam „prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)” u smislu članka 2. točke (c) Direktive 93/13 funkcionalni pojam koji podrazumijeva ispitivanje ulazi li ugovorni odnos u okvir aktivnosti koje osoba profesionalno obavlja (vidjeti analogijom rješenje od 27. travnja 2017., *Bachman*, C-535/16, neobjavljeno, EU:C:2017:321, t. 36. i navedenu sudska praksu).
- 56 U ovom slučaju belgijska i austrijska vlada tvrde da se KdG, kao ustanova visokog obrazovanja koja se uglavnom financira iz javnih sredstava, ne može smatrati „poduzetnikom” prema smislu tog pojma u pravu tržišnog natjecanja Unije i stoga ni „prodavateljem (robe) ili pružateljem (usluge)” u smislu Direktive 93/13 jer usluga obrazovanja koju ona pruža nije „usluga” u smislu članka 57. UFEU-a (vidjeti u tom smislu presudu od 7. prosinca 1993., *Wirth*, C-109/92, EU:C:1993:916, t. 16. i 17.).
- 57 U tom pogledu iz spisa kojim raspolaže Sud proizlazi da se u svakom slučaju glavni postupak ne odnosi izravno na obrazovnu zadaću ustanove kao što je to KdG. Naprotiv, radi se o usluzi koju ta ustanova pruža dodatno i sporedno u odnosu na svoju djelatnost obrazovanja i koja se odnosi na to da se ugovorom nudi plan beskamratne otplate u ratama iznosa koji joj duguje studentica. Doista, takva usluga po svojoj naravi predstavlja pomoć u plaćanju postojećeg duga te se u biti radi o ugovoru o kreditu.
- 58 Stoga, pod uvjetom da sud koji je uputio zahtjev provjeri elemente navedene u prethodnoj točki, valja smatrati da ustanova poput KdG-a pružanjem u okviru navedenog ugovora takve dodatne i sporedne usluge u odnosu na svoju djelatnost obrazovanja djeluje kao „prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)” u smislu Direktive 93/13.
- 59 Zaštitni cilj koji se nastoji ostvariti tom direktivom potvrđuje to tumačenje. Naime, u okviru ugovora poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku u načelu postoji neravnopravnost između obrazovne ustanove i studenta zbog asimetričnosti informiranosti i stručnih znanja stranaka. Naime, takva ustanova raspolaže trajnom organizacijom i stručnim znanjima kojima student, djelujući u privatne svrhe, ne mora nužno raspolagati kada je uzgredno suočen s takvim ugovorom.
- 60 S obzirom na sva prethodna razmatranja i podložno provjerama koje mora izvršiti sud koji je uputio zahtjev, na drugo i treće postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 2. točku (c) Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se slobodna obrazovna ustanova, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, koja je s jednom od svojih studentica ugovorila pomoć u plaćanju iznosa koji je ona

dugovala za upisninu i troškove povezane sa studijskim putovanjem, treba u okviru tog ugovora smatrati „prodavateljem (robe) ili pružateljem (usluge)” u smislu te odredbe, pa je stoga navedeni ugovor obuhvaćen područjem primjene te direktive.

Troškovi

- ⁶¹ Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (peto vijeće) odlučuje:

- 1. Direktivu Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da nacionalni sud, koji donosi odluku zbog izostanka i koji je u skladu s nacionalnim postupovnim pravilima ovlašten ispitati po službenoj dužnosti neusklađenost između odredbe na kojoj se temelji zahtjev i nacionalnih pravila javnog poretka, mora ispitati po službenoj dužnosti ulazi li ugovor koji sadržava tu odredbu u područje primjene te direktive i, ovisno o slučaju, moguću nepoštenost navedene odredbe.**
- 2. Podložno provjerama koje mora izvršiti sud koji je uputio zahtjev, članak 2. točku (c) Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se slobodna obrazovna ustanova, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, koja je s jednom od svojih studentica ugovorila pomoć u plaćanju iznosa koje je ona dugovala za upisninu i troškove povezane sa studijskim putovanjem, treba u okviru tog ugovora smatrati „prodavateljem (robe) ili pružateljem (usluge)” u smislu te odredbe, pa je stoga navedeni ugovor obuhvaćen područjem primjene te direktive.**

Potpisi